

Gusarstvo ili legitimizirano bezakonje. Svakodnevnica ranonovovjekovnog Mediterrana

dr.sc. Nikša Varezić
Odsjek za povijest
Filozofski fakultet u Splitu

SVRHA IZLAGANJA:

- argumentirati društvenu i pravnu poziciju ovog fenomena - rasvijetliti sve pozicije kako bi shvatili odnos društva i njegovih institucija spram gusarstva.
- Komplexnost povijesnog konteksta
 - a) kršćansko-islamski antagonizam
 - b) ranonovovjekovna svakodnevnica:
društveno/politički tretman
 - c) evaluacija učinka na ekonomiju

- **Mediteran** = prostor nastanka gusarstva kao prakse, ali i kao fenomena koji je društveno i pravno legitimiziran!!!
- More - ekstrajurisdikcijski prostor, izvan svakog **praktičnog** nadzora bilo koje vlasti i autoriteta!!!
- GUSARSTVO ↔ TRGOVINA, trgovina robljem
- nemogućnost suzbijanja gusarstva → razvoj običajnih normi takvog ponašanja → ublažiti negativne utjecaje/posljedice gusarstva!!!

- IUS NAUFRAGII – antički princip koji sugerira da su čitavi brodski teret, kao i životi brodolomaca, na raspolaganju one jurisdikcije na čijem prostoru se brodolom dogodio, odnosno onoga tko ih je pronašao/zatekao u nevolji!!!
- Kršćanstvo – uvodi određeni etički kodeks koji nastoji otkloniti pretjeranu uporabu sile, reduciranje nasilja!!!
- Islam – zabrana porobljavanja pojedinaca iz vlastite konfesionalne skupine - upućenost na kršćanske obale Mediterana i Atlantika!!!
- poticaj trgovini ljudima/gusarenju - dolazak Osmanlija, sprovođenje prakse *devşirme* (tzv. »danak u krvi«)

konfesionalni faktor limitira trgovinu robljem na pripadnike one druge vjerske skupine - kompetitivno gusarenje između kršćanskog i islamskog svijeta!!!

dozvola za uporabom sile za »pravedan cilj«: licenciranim pojedincima tolerirala se takva rabota!!!

- politički faktor – tolerira gusarenje u svrhu destabilizacije političkog suparnika!!!
- gusari (*corsari*) \neq pirati
 - a) gusari (licencirani otimači, pod polit. protektoratom)
 - b) pirati (kriminalaci, beskrupulozni pljačkaši i ubojice izvan bilo čije nominalne jurisdikcije)

Medalja Urbana VIII. (1623-1644.) u spomen na pobjedu krćanske savezničke flote, predvođene papinskim pomorskim odredom, nad osmanskim gusarom Hassan – Agom, ostvarene nedaleko Sardinije, 2. 10. 1624.

RANONOVOVJEKOVNA SVAKODNEVNICA

- vjerski antagonizam na lokalnoj razini bio podređen praktičnim društveno-polit. i ekonomskim koristima!!!
- gusari - transkonfesionalni/transimperijalni posrednici
 - a) sjevernoafrički gusari ↔ Marseilles
(političko protušpanj. savezništvo, ekonom. upućenost)
 - b) senjski uskoci (habsb. protektorat):
savez s osmanskim agama, antagonizam spram Dbk-a

- istočnojadranska obala naročito zahvalna za gusarske prepade:
 - a) razvedenost obale – zaštita!!!
 - b) rivalstvo istočnojadranskih političkih čimbenika (Venecija, Habsburgovci, Dbk, Osmanlije): zaštita u okrilje one druge jurisdikcije!!!
- istočnjadranska obala (rani n. v.) na meti ulcinjskih gusara, gusara sa Svete Maure (mletačka utvrda na otoku Lefkada – skupina jonskih otoka, pred ulazom u sam Jadran), tripolijskih i alžirskih gusara
- Peraštani – mletački odred za suzbijanje gusarstva, ALI tijekom 17. st. i sami postaju gusarima (“moda” vremena)!

Tripo Kokolja: Vicko Bujović (1660 – 1709.)

Palača Vicka Bujovića u Perastu

ZAKLJUČAK:

Gusarstvo ranonovovjekovnog Mediterana:

- kontekst kršćansko-muslimanskog antagonizma (gusarenje usmjereno na konfesionalno/politički »onog drugog«
- ranonovovjekovna svakodnevica – ideološki princip podređen ekonomskim i političkim interesima!!!
- Mediteran – *borderland* (pograničje): prostor komunikacije

transkonfesionalni/transimperijalni posrednici (gusari)

- gusarstvo - ekonom. tipologija = redistribucijska djelatnost